

Encyklopedia Solidarności

<https://encysol.pl/es/encyklopedia/hasla-rzeczowe/13973,Niezalezne-Zrzeszenie-Studentow.html>
19.05.2024, 14:06

Niezależne Zrzeszenie Studentów

Niezależne Zrzeszenie Studentów, 27 VIII 1980 z inicjatywy m.in. Andrzeja Zarębskiego, Donalda Tuska, Pawła Huelle i Jacka Jancelewicza pod Stoczną Gdańską im. Lenina przedstawiono apel dot. powołania niezależnej organizacji studenckiej. Podobne inicjatywy pojawiały się w innych ośrodkach akademickich: tworzono tam Tymczasowe Komitety Założycielskie. 18-19 X 1980 na Politechnice Warszawskiej odbył się Zjazd Delegatów Komitetów Założycielskich Niezależnych Organizacji Studenckich, na którym przyjęto wspólną nazwę: Niezależne Zrzeszenie Studentów, oraz wybrano Ogólnopolski Komitet Założycielski, którego zadaniem było doprowadzenie do rejestracji. W jego skład weszli: Mirosław Augustyn, Piotr Bikont, Wojciech Bogaczyk, Stefan Cieśla, Jacek Czaputowicz, Teodor Klincewicz, Barbara Kozłowska, Maciej Kuroń, Krzysztof Osiński, Leszek Przysiężny, Marek Sadowski. NZS postulował demokratyzację życia studenckiego, poprawę sytuacji materialnej studentów i ich rodzin, autonomię środowiska akademickiego. 20 X 1980 OKZ złożył w Sądzie Wojewódzkim w Warszawie wniosek o rejestrację. W wyniku odwołania decyzji przez władze, 27 XI 1980 rozpoczął się strajk okupacyjny studentów Uniwersytetu Warszawskiego w Pałacu Kazimierzowskim pod przewodnictwem Małgorzaty Drewiczewskiej. Jako przyczyny podano oskarżenie Piotra Opozdy i Piotra Szczudłowskiego (których aresztowano za udział w uroczystości złożenia wieńców w rocznicę 11 XI), uchylanie się ministra od wprowadzenia w życie nowego rozporządzenia o organizacjach studenckich oraz przetrzymywanie więźniów politycznych. Minister nauki, szkolnictwa wyższego i techniki Janusz Górski, po konsultacjach z rektorem UW Henrykiem Samsonowiczem, wysunął propozycję zorganizowania międzyministerialnej konferencji. W wielu ośrodkach akademickich inicjowano protesty ws. zmiany programu nauczania. 10 XII 1980 rozpoczął się strajk na Wydz. Prawa i Administracji

Uniwersytetu Łódzkiego, 6 I 1981 odbyło się tzw. solidarne czekanie, czyli nocna okupacja WPiA, niepołączona jednak z bojkotem zajęć w dzień; akcję nadzorował Studencki Komitet Jedności złożony z członków NZS, SZSP i niezrzeszonych. Rozszerzono katalog postulatów o żądania uwolnienia więźniów politycznych, zaprzestania prześladowań opozycji, ujawnienia i ukarania winnych Grudnia '70, zmian w obowiązywaniu cenzury, ujawnienia prawdy nt. najnowszej historii Polski, gwarancji prawa do paszportu i wiele in., w tym dot. ogólnej poprawy warunków finansowych i socjalnych studentów. 23 I 1981 OKZ wezwał wszystkie organizacje uczelniane w kraju do czynnego poparcia strajkujących w Łodzi. W celu koordynacji działań strajkowych 23 I 1981 SKJ powołał Międzyuczelnianą Komisję Porozumiewawczą, w jej skład weszli m.in.: Wojciech Walczak, Marek Perliński, Maciej Maciejewski, Marcin Sobieszcański, Kazimierz Olejnik. W strajku łódzkim uczestniczyło 29 ośrodków akademickich (z 86), w końcowej fazie rozmów z ministrem J. Górskim (15-17 II 1981) strajk lub gotowość strajkową proklamowały wszystkie ważniejsze ośrodki akademickie, łącznie aktywnie brało udział do 34 tys. studentów. W niektórych ośrodkach liczba aktywnie działających studentów sięgała 40%. 17 II 1981 władze zdecydowały się na zarejestrowanie NZS, co otworzyło drogę do podpisania porozumień ze strajkującymi w Łodzi – dzień później, 18 II 1981. 3-6 IV 1981 odbył się w Krakowie I Zjazd NZS, uczestniczyło w nim 264 delegatów reprezentujących 80 tys. członków organizacji z całego kraju. Debatowano nad profilem i planami stowarzyszenia oraz wybrano władze krajowe: Krajową Komisję Koordynacyjną, która nast. wybrała swoje Prezydium w składzie: Jarosław Guzy (przewodniczący), W. Walczak (wiceprzewodniczący), Leszek Przysiężny (wiceprzewodniczący), T. Klincewicz, Konstanty Radziwiłł, B. Kozłowska, M. Kuroń, J. Czaputowicz, Jacek Rakowiecki. NZS prowadził działalność społeczną, polityczną i kulturalną. Jego członkowie organizowali akcje samokształceniowe, prowadzili działalność wydawniczą oraz biblioteki wydawnictw niezależnych. 1980-1981 pod szyldem NZS wychodziło łącznie ok. 260 tytułów (o różnorodnym profilu: informacyjne, satyryczne, strajkowe). Ważnym elementem działalności była walka o uwolnienie więźniów politycznych. Efektem starań m.in. NZS były odbywające się

w V 1981 marsze w obronie więzionych za przekonania (gł. w Warszawie, Wrocławiu, Bydgoszczy, Krakowie), w których uczestniczyło do 23 tys. studentów. NZS zaangażował się w spór o odwołanie Michała Hebdy ze stanowiska rektora Wyższej Szkoły Inżynierskiej w Radomiu. 5 XI 1981 KKK NZS zaapelowała do organizacji uczelnianych Zrzeszenia o ogłaszanie gotowości strajkowej. 6 XI 1981 z inicjatywy Ogólnopolskiego Komitetu Porozumiewawczego Nauki „S”, KZ „S” WSI Radom oraz NZS powołano pod kierownictwem Michała Nawrockiego Ogólnopolski Komitet Protestacyjny Środowisk Naukowych z siedzibą w WSI. Organizacje NZS w całym kraju prowadziły strajki solidarnościowe ze studentami radomskiej WSI, 12 XI 1981 wiele uczelnianych NZS przyłączyło się do zapowiedzianego protestu ostrzegawczego, 14 XI 1981 odbyło się posiedzenie KKK NZS, reprezentantów Komitetów Uczelnianych NZS z całego kraju oraz OKPŚN. Wspólnie powołano Akademicki KS. 18 XI strajkowało już ponad 60 uczelni, 23 XI już 74. 24 XI 1981 w nocy proklamowano strajk w Wyższej Oficerskiej Szkole Pożarniczej w Warszawie. Poinformowano KKK NZS o utworzeniu Komitetu Założycielskiego NZS WOSP. Studenci żądali m.in. poprawki do projektu Ustawy o szkolnictwie wyższym i przybycia na negocjacje komisji mieszanej MSW, MNSWiT oraz Komendy Głównej Straży Pożarnej, jednak gł. celem było wyjęcie uczelni spod kurateli MSW. W odpowiedzi władze rozwiązały uczelnię, 2 XII 1981 oddziały MO i ZOMO w szturmie na budynek szkoły (staranowano bramę, helikopter przetransportował na dach uczelni specjalną grupę szturmową) spacyfikowały strajk. Po 13 XII 1981 działacze NZS organizowali strajki na uczelniach i brali udział w demonstracjach. Popularną formą manifestacji było wystawianie świeczek w oknach akademików 13 dnia każdego miesiąca lub bojkot zajęć. Większość czołowych działaczy została internowana; łącznie do końca 1982 internowano 410 członków NZS (w tym 192 działacze uczelnianych i 13 pełniących funkcje ogólnopolskie). Byli wśród nich m.in. Jarosław Guzy, Bohdan Klich, Jacek Rakowiecki, Leszek Przysiężny, Włodzimierz Biały, Andrzej Kotuła, Janusz Krajnik, Marek Jurek, Barbara Kozłowska, Wojciech Walczak, Maciej Kuroń, Jacek Czaputowicz, Józef Taran, Agnieszka Romaszewska, Wojciech Bogaczyk,

Zbigniew Rykowski. 5 I 1982 NZS oraz wszystkie jego organizacje uczelniane i agendy zostały rozwiązane. Członkowie NZS podjęli pracę w konspiracji. Wielu z nich wspierało podziemne struktury „S” i Solidarność Walczącą, m.in. przy organizacji druku i kolportażu. Organizowano zdecentralizowane, zakonspirowane grupy NZS, jak Ruch Oporu w Krakowie, Komisja Koordynacyjna we Wrocławiu, Akademicki Ruch Oporu w Poznaniu czy Międzyuczelniany Komitet Oporu w Lublinie; wydawano pisma podziemne (w l. 1982-1988 m.in.: „CIA”, „Czarna Skrzynka”, „Indeks”, „Kontra”, „MIŚ. Międzyuczelniany Informator Środowiskowy”, „MORS”, „Na Indeksie”, „Nurt”, „Podaj Dalej”, „Przegląd Akademicki”, „Serwis Informacyjny Akademickiego Ruchu Oporu”, „Z Ukrycia”, „Żak”), prowadzono akcje malowania na murach, organizowano rocznice rejestracji NZS 17 II, uczestniczono w manifestacjach 1 i 3 V, 31 VIII, 11 XI; nadawano audycje lokalnych inicjatyw radia NZS. Wielu działaczy NZS znalazło się w uczelnianych samorządach studenckich po wznowieniu przez nie działalności w 2. poł 1982. W ten sposób prowadzono działalność jednocześnie na poziomie jawnym i konspiracyjnym. Silne związki łączyły NZS z Kościołem, szczególnie poprzez duszpasterstwo akademickie. W 1986 NZS rozpoczął odbudowę struktur lokalnych i regionalnych. 10 I 1987 w Warszawie spotkali się reprezentanci NZS z Wrocławia (Ryszard Czarnecki, Roman Kowalczyk, Eugeniusz Dedeszko-Wierciński, Bogusław Łakomy), Krakowa (Dariusz Piekło i Darek Warpas), Warszawy (Włodzimierz Dobrowolski), Katowic i Gliwic. Zdecydowano się ogłosić to spotkanie II Zjazdem NZS. W oświadczeniu informowano o reaktywowaniu władz krajowych pod nazwą Komisji Krajowej, w której zasiadali delegaci z Wrocławia, Warszawy, Krakowa, Katowic, Łodzi i Radomia. Komisja miała być ciałem koordynującym akcje o zasięgu ogólnokrajowym. Podjęto decyzję o pozostaniu w konspiracji oraz zadeklarowano cele działalności, m.in.: obronę autonomii środowiska akademickiego, godziwe warunki socjalno-bytowe studentów, wolność słowa, rozwój kultury niezależnej. Za cel ostateczny uznano „niepodległą, demokratyczną oraz silną Polskę”. 4 IV 1987 w Krakowie odbyło się spotkanie z udziałem reprezentantów NZS z Warszawy (tzw. Unia NZS nie uczestniczyła w II Zjeździe),

Lublina i Gdańska. KK przemianowano na KKK NZS oraz powołano jej Prezydium: Tomasz Ziemiński reprezentował Warszawę, Sławomir Onyszko – Kraków, R. Czarnecki – Wrocław, w VI 1987 do KKK dołączył Poznań, we IX 1987 Toruń. Organem prasowym KKK był „Nurt”. Przejawem skonsolidowania i aktywności NZS była manifestacja na Zaspie w Gdańsku w VI 1987 w czasie pielgrzymki Jana Pawła II. 15 XI 1987 Wojciech Bogaczyk został przewodniczącym Prezydium, R. Czarnecki objął funkcję rzecznika. Początek kontrofensywy NZS zmanifestował się w czasie obchodów rocznicy Marca '68 w 1988. W IV i V 1988, kiedy w kraju podniosła się fala strajków w zakładach pracy, organizowano strajki wyrażające poparcie dla protestujących robotników. 9-11 IX 1988 odbył się III Zjazd NZS: na spotkaniu 33 delegatów z Gdańska, Lublina, Łodzi, Poznania, Szczecina, Torunia, Warszawy i Wrocławia wybrano nowy skład KKK; znaleźli się w niej: Andrzej Sosnowski, Przemysław Gosiewski, Wojciech Kwidziński, Andrzej Jasionowski, Roman Szymanda, Andrzej Jegliczka, Adam Zadworny, Rafał Maszkowski, T. Ziemiński, Mariusz Kamiński, Robert Bitner, Jacek Protasiewicz, od 2 X Grzegorz Schetyna i Marek Niezgoda. Do Prezydium KKK weszli: A. Sosnowski, R. Szymanda, T. Ziemiński i G. Schetyna, 1 miejsce pozostało wolne dla reprezentanta Krakowa. W wyniku sporów w latach wcześniejszych dot. przewodniczącego KKK stanowiska tego nie obsadzono. Mimo istnienia innych grup opozycyjnych młodego pokolenia (Pomarańczowa Alternatywa, Ruch WiP, Federacja Młodzieży Walczącej), NZS nie tylko nie traciło członków, ale ciągle zdobywało nowych. Organizacja, oprócz walki z systemem komunistycznym, zabiegała o wiele spraw istotnych dla studentów: zasady poboru i szkolenia wojskowego, zmianę programu nauczania, sprawy materialne. Podstawowym żądaniem było zarejestrowanie NZS. W 1989 członkowie KKK brali udział w obradach Okrągłego Stołu: w podzespole ds. młodzieży R. Bitner i A. Sosnowski, w podkomisji ds. stowarzyszeń i samorządu Eryk Chojnacki, Piotr Czerwiec i M. Kamiński, w podkomisji ds. nauki, oświaty i postępu techn. Piotr Ciompa i Grzegorz Bierecki. 7 III 1989 podjęto decyzję o rejestracji NZS, ale odsunięto ją na IV 1989. 14 III 1989 na posiedzeniu podzespołu ds. młodzieży wydano oficjalne oświadczenie o

zgodzie na rejestrację NZS, 16 III 1989 KKK NZS podjęła decyzję o ponownym skierowaniu wniosku o rejestrację, jednak władze piętrzyły kolejne problemy. W ustaleniach podjętych podczas obrad Okrągłego Stołu zmiany postulowane przez NZS zostały zrealizowane w małym stopniu: nie rozwiązano kwestii szkolenia i służby wojskowej studentów, ustalenia odnoszące się do zmiany prawa dot. szkolnictwa wyższego były minimalne. Symbolicznym protestem było niewysłanie reprezentanta KKK NZS na uroczystość podpisywania porozumienia (dla NZS przewidziano 1 miejsce przy stole głównym). 9 IV 1989 na posiedzeniu KKK oficjalnie zdystansowano się od porozumień i uznano, że żaden ze sztandarowych postulatów Zrzeszenia nie został zrealizowany. Do KKK weszli reprezentanci ośrodków z Lublina, Katowic i Bydgoszczy. 22 IV 1989 w IV Krajowym Zjeździe we Wrocławiu uczestniczyło 124 delegatów z 76 uczelni reprezentujących 22 miasta i ok. 20 tys. członków. 23 V 1989 Sąd Wojewódzki w Warszawie odmówił rejestracji, zgromadzeni w sali działacze NZS zaczęli wznosić okrzyki, co uniemożliwiło sędziemu ogłoszenie wyroku. Z gmachu Sądu uczestnicy wiecu przeszli na pl. F. Dzierżyńskiego (od 19 IX 1989 pl. Bankowy), gdzie doszło do starć z funkcjonariuszami SUSW. O odmowie rejestracji zawiadomiono inne ośrodki akademickie, KO oraz Radio Wolna Europa i BBC. Proklamowano strajk, do którego przyłączały się stopniowo kolejne ośrodki akademickie. Fala protestów ogarnęła wiele uczelni w kraju, w momencie szczytowym strajkowali studenci 42 uczelni. Do rejestracji doszło dopiero dzięki przychylności rządu Tadeusza Mazowieckiego. 22 IX 1989 podczas rozprawy, na której NZS reprezentował Piotr Andrzejewski, SN uchylił decyzję Sądu Wojewódzkiego i przychylił się do legalizacji NZS. Niezależne Zrzeszenie Studentów rozpoczęło kolejny etap swojej działalności. Po 1989 profil organizacji uległ zmianie. Za cel postawiono sobie walkę o interesy studenckie oraz rozwój działalności kulturalno-rozrywkowej. Szacuje się, że przez 30 lat działalności NZS mogło należeć do organizacji nawet 190 tysięcy osób.

Tomasz Kozłowski

[Region Polska](#)

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

[Zgłoś błąd](#)